

Сибірцев В.В.

кандидат економічних наук

доцент кафедри економіки праці та менеджменту

Кіровоградський національний технічний університет

м. Кіровоград, Україна

СИСТЕМОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В останні роки функціонування ринку праці відбувається в умовах макроекономічної нестабільності, пов'язаної як з негативними впливами від зниження ділової активності суб'єктів господарювання, зростанням інфляції чи падінням обсягів виробництва, так і з позитивними аспектами циклічного розвитку економіки, які все ж таки спричиняють зростання невизначеності та нестійкості. До таких позитивних аспектів можна віднести, наприклад, поступовий перехід до інноваційної моделі економіки, залучення кращих практик господарювання з глобалізованого ринку чи врахування набутків економіки знань. У кожному з цих випадків потрібне відповідне трансформування основ ринку праці, як то приведення у відповідність новим умовам професійно-кваліфікаційної структури трудових ресурсів, трансформування параметрів соціальної політики, сприяння створенню нових робочих місць тощо.

Означені напрями трансформування ринку праці потребують належного закріплення на рівні інституціональних норм та регламентів. Це можливо лише у разі розгляду ринку праці як певної інституціональної системи, яка при цьому знаходиться у постійному розвитку та потребує підтримки стану динамічної рівноваги між попитом та пропозицією робочої сили. Підтримку такої рівноваги можна здійснити тільки у разі сполучення впливів з боку органів державного управління та механізму ринкової самоорганізації. Формування належного організаційного забезпечення такого сполучення можливе лише у разі представлення ринку праці у вигляді системи з виділенням всіх її обов'язкових елементів. Представлення ринку праці як системи

здійснено в працях багатьох учених економістів. Разом з тим, опис такої системи в контексті її вбудованості в інституціональну структуру національної економіки потребує додаткових досліджень, а отже є вельми актуальним у науково-методологічному та практичному сенсі.

При розробці опису системи регулювання ринку праці перш за все слід врахувати наявність у ринку праці основних властивостей системи: емерджентності (ринок праці виступає як єдине ціле, яке має додаткові властивості, відсутні у окремих суб'єктів присутніх на ринку), ієрархічності (ринок праці є складовою національної економічної системи, при цьому він має власну ієрархічну побудову, яка на думку автора має розкриватися через фрактальне представлення елементів ринку праці), історичності (формування інститутів регулювання ринку праці має враховувати так звану залежність від попереднього шляху розвитку задля усвідомлення напрямків проведення необхідних інституціональних змін), еквіфінальності (спроможність переходу системи до певного стану поза залежністю від внутрішньої структури. По відношенню до ринку праці це трактується як спроможність революційного оновлення прийнятої системи норм та правил) чи комунікативності (наявність зв'язку ринку праці з іншими ринками або пов'язаність політики держави у сфері зайнятості з промисловою політикою чи реформуванням системи освіти).

Системний підхід до регулювання ринку праці передбачає розгляд інституціональної структури ринку як динамічного об'єкта управління, в рамках якого відбувається регламентування взаємодії учасників ринку. Органи державної влади відповідного ієрархічного рівня у даному випадку розглядаються як суб'єкт управління. За таких умов пропонується розрізняти суб'єктів управління функціонуванням та розвитком ринку праці. Функціонування ринку праці відбувається в рамках сформованої інституціональної структури. Відповідно переважною управлінською функцією тут постає регулювання ринку та стимулювання його учасників до додержання прийнятих інституціональних норм та обмежень. Саме макроекономічна нестабільність обумовлює доречність виділення іншого суб'єкта в структурі органів державного управління, завданням якого буде сприяння трансформаційному перегляду інститутів ринку праці. При цьому такий

перегляд відбуватиметься як еволюційним, так і революційним шляхом. В останньому випадку на додаткову увагу потребує така властивість системи, як спроможність підтримувати стійкість розвитку.

Зрозуміло, що підхід до визначення ринку праці як цілісної системи потребує адекватного виділення її елементів. Загальноприйнятим підходом тут є виділення суб'єктів ринку праці (як правило це власники робочої сили та власники засобів виробництва, що відповідає наявності попиту і пропозиції на ринку) та інфраструктури ринку праці (як правило це складові системи посередництва з узгодження попиту і пропозиції на ринку: державні служби зайнятості, інформаційні портали чи приватні агенції з працевлаштування). На думку автора, зазначений підхід до структурування ринку праці має бути розширено тим, що кожний елемент пропонованої системи розглядається, по-перше, в контексті певної інформаційної моделі, в якій зафіксовано усвідомлення даним елементом власного місця в системі. По-друге, в контексті фіксування норм та правил поведінки на ринку, та системи ролей, які сприяють додержанню чи перегляду таких норм й правил. Співвіднесення інформаційних моделей та ролей учасників ринку дозволяє на системному підґрунті розробити інформаційно-інституціональну модель ринку праці, використання якої сприятиме підвищенню ефективності розроблених управлінських рішень з державного регулювання ринку праці.

За такого підходу залишаються недостатньо розробленими з науково-методологічної та практичної точки зору питання моделювання взаємодії учасників ринку праці, залучених до єдиного інформаційно-інституціонального простору. Їх вирішення вимагає застосування принципово нового інструментарію, у якості якого пропонується розглядати мультиагентське моделювання. У такому випадку для кожного елемента із системологічного опису ринку праці ставиться у відповідність певний інтелектуальний агент, який взаємодіє з рештою агентів утвореного простору. Для того ж щоб учасники ринку праці могли долучитися до результатів агентського моделювання пропонується мультиагентську систему будувати в термінах концепції хмарних обчислень.